

Notatið hjá dønnum

Oddagrein

EITT notat, sum danskir embætismenn hava skrivað um troytan av møguleikum ráevnum í føroysku undirgrundini, hevur vakt stóran ans her heima og helst eisini úti í oljuverðini, har áhugin fyri føroysku undirgrundini tykist at vera rættiliga stórur.

UMRØDDA notat er frá 1994 t.v.s. tað er skrivað gott og væl eitt ár eftir, at danir skrivaðu undir, at ráevni í føroysku undirgrundini skuldu vera føroyskt sermál t.v.s. bert føroyingar skuldu ráða yvir hesum. Tó var í hesi avtalu nakað um, at danir eisini skuldu fáa ágóða í sambandi við minking av blokkinum, um olja var funnin.

TAD er eingin loyna, sum fyrrverandi lögmaður Atli Dam, eisini visir á í blaðnum í dag, at tað var og er framvegis stór ónøgd millum danskir javnaðarmenn serliga um ta avtalu, sum Schluter gjørdi við føroyingar í 92.

TAD er helst eisini í hesum andanum, at vit skulu lesa umrødda notat, sum á yvirflatum tykist vilja føroyingum væl, men sum í veruleikanum er ein háðan móti føroyingum, tí tað kann lesast sum ein roynd at lírka og lumpa okkum til at handa ráevnini í undirgrundini aftur til danir.

EIN fyrrverandi landsstýrismaður sigur eisini við Sosialin í dag, at vit eiga ikki at undirmeta týðningin av einum slíkum notati, tí danskir embætismenn skriva ikki slíkt bara til stuttleika. Tað er ein djúpari og málráttad meining og ætlan við tí.

TÁVERANDI lögmaður, Marita Petersen segði við Sjóndarvarpið nú um dagarnar, at hon kendi einki til, at hetta notat hevði verið til nakra politiska viðgerð og í dag sigur Atli Dam við blaðið, at Marita Petersen lat danir vita undir samráðingunum í 93/94, at føroyingar á ongan hátt fóru at draga í land í sambandi við ta undirgrundaravtalu, sum Schluter hevði latið okkum.

EIN kann nú spyrja, hvat býr undir øllum hesum. Tá danir hava dittað sær at fara so langt sum at gera uppskot til at geva einum danskum felag meira ella minni honds- og hevdsrætt til alla oljuútvinning við Føroyar, kann ein við røttum spyrja, hvat stjórnin hjá Nyrp í veruleikanum hevur í kvittanum, nú tað nærkast einum nýggjum samráðingumfari við føroyingar.

VIT fara ikki at leggja danir undir at vera ný-imperialistar, men baktankin - intentionin - aftanfyrir hetta notat fær ein at hugsa í slíkum banum. Tað kann ikki vera rætt, at danskir embætismenn og politikkarar í loyndum leggja ráð (ráðagerðir) um, hvussu teir kunnu fáa føroyingar - við bindum fyri eyguni - at góðtaka avgerðir og loysnir, sum í síðsta enda fyrst og fremst miðja móti at geva dønnum fyrminur.

NÚ er uppá tíðina, at danir spæla við opnum kortum móti føroyingum og ikki í loyndum úttonkja strategiir og taktik, sum skal fáa okkum at gloypa agninum - ella sum tvingar okkum upp í ein krók, har vit einki val hava. Føroyingar vilja ikki góðtaka, at danskir embætismenn og ávisir politikkarar á Christiansborg leggja ráð saman um, hvussu viðurskiftini her skulu skipast.

Sosialurin

Er orsøkin dugnalloysi ella hugsjónarloysi?

Broyttu fortreytirnar

Í sendingini „Krosskast“ í seinastu viku fingur vit at vita, at framgongdin í føroyska búskapinum er so mikið stór, at nú er tíðin komin, har vit mugu finna útav, hvussu vit forða fyri, at vit ikki aftur enda í einari støðu, sum kann elva til eina nýggja búskaparlaga kreppu.

Høvuðsorsøkin til búskaparlaga vøksturin er tann økti fiskiskapurin. Toska-fiskiskapurin, sum fyrstu árin í 90'unum einki ár kom til 10.000 tons, fór upp um 40.000 tons seinsta ár, og alt bendir á, at tað verður ikki minni í ár.

Harumframt er sildin afturkomin. Hetta tilfeingið, sum hevur verið burtur í næstan 30 ár, er nú knappliga afturkomið. Føroyingar eiga eina kvotu í ár upp á 80.000 tons, og haraftrat kunnu vit fiska 50.000 tons fyri russar.

Samanbera vit hesar fortreytir við truplasta kreppuárið, nevniliga 1993, so siggja vit, at í 1993 fiskaðu vit á Føroya økinum 5.988 tons av toski og 2.128 tons av sild.

T.v.s. at vit fiska í dag sjei ferðir so nógvan tosk sum ringasta kreppuárið, og vit kunnu fiska fjóruti ferðir so nógv sild bara av okkara egnu kvotu, umframt tað frá russum.

Fyri rættleikans skuld skal sigast, at um somu tíð er upsaveiðan minka munandi og eisini kongafiskeveiðin, men tó langt frá so nógv, sum toskaveiðan er økt. Vert er eisini at geva gætur, at toskurin er dýrari fiskaslag enn upsi.

So eingin tekur munin ov fullan við at siga, at náttúran hevur verið í okkara parti seinastu tíðina. Spurningin er síðan, um vit hava vinnuligt og politiskt hegni til at gagnnýta hetta tilfeingið á besta hátt ella „optimalt“ til frama fyri okkara land og okkara fólk?

HVUSSU GAGNNÝTA VIT ØKTA TILFEINGIÐ?

Vit siggja, at lønarútgjaldingarnar eru óttar serliga nógv innan vinnugreinina fiskiskap. Lønarútgjaldingin í fjør er tann størsta síðan 1991, og er tað sera hugaligt. Økti toska- og silda-fiskiskapurin er gleðiliga orsøkin.

Men tað, sum er avgjørt minni hugaligt er, at lønarútgjaldingarnar innan fiskiðnaðin eru langt frá vaksnar samsvarandi. Vit gjalda góðar 100 mió. kr. minni út í lønum innan fiskiðnaðin nú, enn vit gjørdur

í 1991. Og so skulu vit endiliga minnast til, at í 1991 var eingin sild, og í 1991 fiskaðu vit uml. 10.000 tons av toski í mun til tey 40.000 tonsini í dag.

Eitt, sum kann órógva hesar samanberingar, er sjálvandi tann minkandi upsafiskiskapurin, men annars eru samanberingarnar rættlaga sigandi, tí lønarlagið er stórt sàð tað sama.

Men hetta skal og eigur at siga okkum politikkarum, vinnulívsmönnum og eisini stjórnum í peningastovnum so mikið, at her er sanniliga ikki alt, sum ruggar rætt. Hóast vit hava eina methøga framgongd í tilfeingisrikidøminum, so duga vit ikki at gagnnýta hesar gávur, so tær koma fólkinum og landinum til góðar í nóg stóran mun.

Alt bendir á, at vit lata bert standa til, vit velja ikki at stýra, av máttloysi og hugsjónarloysi velja vit ikki at blanda okkum, ja vit seta rætt og slætt kikanar fyri blinda eygað.

BÚSKAPARLIGA FRAMGONGDIN Á RANGUNI

Men hóast allar hesar nógvu

arbeiðstøkum føroyingum er minkað so ótrúliga nógv, orsakað av stóru fráflytingini. Harumframt eru so øll tey, sum nú ikki longur eru í ALS, men sum fáa forsorgarhjálp vegna arbeiðsloysi.

Tað, sum er veruliga hugstoytandi í øllum hesum er, at ta vit við tí nógv økta tilfeinginum, sum náttúran nú gevur okkum ikki megna at útvega arbeiðspláss til allar okkara landsmenn, nær kunna vit so vænta, at vit gera tað?

Júst henda støða, har vit at tørvandi politiskum og vinnuligum handalagi ikki megna at lata ein vøkstur koma fólkinum til góðar, ber ikki boð um, at oljan kanska verður tann stóra lukkan. Fara politikkarar og vinnulívsmenn aftur tá bert at lata alt bara standa til? Oljuvinnan er ein fremmand verð fyri okkum, meðan fiskaarbeiðið er okkara gerandisdagur og hevur verið tað í meira enn hundrað ár.

TOSKURIN ØVIÐ-GJØRDUR AV LANDINUM

Fólkaflokkstingmaðurin Kjartan Joensen hevði eina grein her í blaðnum har hann hvassliga fanst at, at størsti parturin av feska fiskinum fór óvirkavur av landinum.

Seinni er so eisini komið fram, at landsstýrið gjøgnum farmagjöldini hjá Strandfaraskipum Landsins beinleiðis stuðlar hesari útflutningsvinnu av føroyskum arbeiðsplásum.

Men Kjartan Joensen segði harumframt, at hann tulkaði støðuna hjá landsstýrismanninum John Petersen við bert at lata standa til, sum eina beinleiðis hevdargerð móttegis Fiskavirkning. Hóast nógv høvdu hugsað tað sama, so er tó einki komið fram. Men her tekur so ein partamaður hjá landsstýrismanninum blaðið frá muninum og sigur tingini bart út.

Men eitt átti John Petersen at vitað, og tað er, at hvørki Sverri Hansen ella

Framhald á síðu 4

FLOGFRAKT * SJÓFRAKT

SAFARI TRANSPORT

GREIDA ALLAN FLUTNING & ØLL PAPPÍR

Tlf. 12222